

Duurzame Scholenkrant Flevoland

↑ Gedeputeerde Gebke van Gaal

Hulp voor alle Flevolandse scholen bij verduurzaming schoolgebouwen

“Door de toenemende urgentie om te verduurzamen is het aanbod uitgebreid.”

Beste schoolbesturen in Flevoland,

Wij zijn zeer verheugd dat wij het project Duurzame schoolgebouwen Flevoland met ingang van 2023 hebben uitgebreid naar alle scholen waarvan het bestuur is gehuisvest in Flevoland. Het verduurzamen van scholen en het goed ventileren is een uitdaging, zeker in de wintermaanden. En nu de energieprijzen door het dak gaan is de urgentie groter dan ooit.

In 2021 zijn we gestart met het project dat onderdeel uitmaakt van het Ontzorgingsprogramma verduurzamen klein maatschappelijk vastgoed. De provincie heeft daarvoor geld gekregen van het Rijk. Met dit geld konden wij de kleinere schoolbesturen helpen met kennis en kunde om hun gebouwen te verduurzamen.

We hebben als provincie een stevige klimaatdoelstelling: een CO₂-neutrale provincie in 2050. Daarom vinden wij het belangrijk dat alle scholen hulp krijgen bij het verduurzamen van de gebouwen.

Het Ontzorgingsprogramma

Het Ontzorgingsprogramma en EEF (Energie Expertisecentrum Flevoland) hebben de handen ineen geslagen en een totaal-aanbod ontwikkeld waarmee we ieder schoolbestuur van dienst kunnen zijn. Samen hebben wij een totaalaanbod uitgewerkt waarbij het bij het verduurzamen niet alleen gaat om de CO₂-uitstoot te verminderen maar ook om een gezond binnenklimaat en een toekomstbestendig schoolgebouw. Het gebouw moet passen bij het soort onderwijs dat er wordt gegeven. Leraren en leerlingen moeten een prettige en gezonde leer- en werkomgeving hebben.

Bij de hulp die wij bieden vanuit het project Duurzame schoolgebouwen Flevoland werken we samen met het ventilatieteam van Ruimte OK voor vragen over ventilatie

en met Schooldakrevolutie voor de ondersteuning van zonne-energieprojecten.

Voor u ligt de tweede editie van de Duurzame Scholenkrant. In deze krant leest u meer over ons aanbod en verhalen over scholen die al bezig zijn met de verduurzaming van hun gebouwen. Ik hoop dat deze krant u inspireert om ook aan de slag te gaan met verduurzaming. Weet u niet hoe? Dan helpt de provincie Flevoland u graag op weg.

Ik wens u veel leesplezier!

Gebke van Gaal
Gedeputeerde provincie Flevoland

“Wij vinden het belangrijk dat alle scholen hulp kunnen krijgen bij het verduurzamen van de schoolgebouwen”

Eduvier Onderwijsgroep verduurzaamt mee. → blz. 2

Wat is het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland?
→ blz. 3

Hoe financier ik mijn duurzaamheidsproject?
→ blz. 4

Zonnepanelen op alle schooldaken in Flevoland
→ blz. 6

Colofon

De Duurzame Scholenkrant Flevoland is een uitgave van het Ontzorgingsprogramma verduurzamen klein maatschappelijk vastgoed van provincie Flevoland.

Vormgeving: Canon – The Creative Hub
Fotografie: Daniel Sylla, Shot by Sylla en Studio Wierd

Meer weten?

Kijk op www.flevoland.nl/ontzorgingsprogramma of scan de QR-code.

Vragen?

Mail naar: ontzorgingvastgoed@flevoland.nl

Duurzame Scholenkrant Flevoland
Editie 2, winter 2023

Samen maken we Flevoland duurzamer

Eduvier Onderwijsgroep verduurzaamt mee

“De provincie is ons groene geweten. Dankzij de inzet van de duurzaamheidscoach staat het thema verduurzamen nu hoog op onze agenda”. Karin Vink, gebouwenbeheerder Eduvier Onderwijsgroep.

↑ Niels Delemarre schudt Karin Vink de hand.

Eduvier Onderwijsgroep is een stichting voor speciaal- en praktijkonderwijs en leerwerktrajecten in Flevoland voor jongeren tussen de 4-24 jaar. Eduvier neemt deel aan het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland van provincie Flevoland. Met behulp van dit project wordt een aantal locaties verduurzaamd, waaronder meerdere kleinverbruikers in Lelystad. De grootverbruikers binnen Eduvier nemen deel aan een ander duurzaamheidsprogramma: Stimulerend Toezicht van de Omgevingsdienst voor Flevoland, Gooi- en Vechtstreek, meer gericht op het uitvoeren van de erkende maatregelen van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Verduurzamen als maatschappelijke verantwoordelijkheid

Karin Vink is verantwoordelijk voor het gebouwenbeheer van de scholen van Eduvier: “Eduvier heeft een groen hart.

Als school hebben wij een maatschappelijke verantwoordelijkheid en geven wij graag het goede voorbeeld aan onze leerlingen. Wij willen onze leerlingen laten zien dat verduurzamen nodig is. Wij gaan zuinig om met onze gebouwen en de middelen die beschikbaar zijn. Het gaat daarbij niet alleen om verduurzaming, maar in eerste instantie om energiebesparing. Denk daarbij ook aan gedrag, zoals de kachel en het licht uitdoen als je weggaat. Beter voor het milieu én onze portemonnee”. Eduvier heeft al stappen gezet om te verduurzamen. In een groot aantal scholen is inmiddels ledverlichting aangebracht en worden de leidingen en afsluiters van de cv-installaties geïsoleerd. Verbruik van elektra en gas wordt gemonitord, zodat bijvoorbeeld sluipverbruik inzichtelijk wordt en kan worden aangepakt. In 2023 worden zonnepanelen toegepast.

↑ Karin Vink en Niels Delemarre. Alle lampen zijn vervangen voor ledverlichting.

De stichting heeft naast verduurzamen ook circulariteit hoog op de agenda staan. Op Praktijkschool De Steiger worden allerlei materialen hergebruikt, rondom lesprogramma's over verduurzaming. Zo worden oude petflessen gebruikt om plantwanden te maken, worden tassen gemaakt van afgekeurde turnmatten en tafelpoten bewerkt tot kaarsenkandelaars.

Groene geweten

Er zijn voor Eduvier inmiddels 11 energiescans gedaan, waarvan 5 door Enodes in opdracht van het project Duurzame Schoolgebouwen. De resultaten zijn verwerkt in de Energieplanner. Hierin wordt per locatie de (verplichte) erkende maatregelen en de besparende adviezen benoemd, inclusief kosten en terugverdientijd. Het energieverbruik kan worden geanalyseerd dankzij de koppeling met slimme meters.

↑ Ook in de fitnessruimte is ledverlichting aangebracht.

Karin Vink: “De duurzaamheidscoach van de provincie is mijn groene geweten. We worden vaak geleid door de waan van de dag, maar Niels zorgt ervoor dat het dossier ‘duurzaamheid’ toch weer bovenop de stapel komt te liggen. Hij neemt mij veel werk uit handen en zorgt ervoor dat we ook daadwerkelijk aan de slag gaan. Het helpt ons echt verder. Ik zou iedereen willen aanraden om mee te doen met dit prachtige aanbod van de provincie. Pak deze kans en pak je maatschappelijke verantwoordelijkheid! We zijn het verplicht aan onze leerlingen - zij zijn toekomstig werkend Nederland. Wij moeten ervoor zorgen dat ze dat goed kunnen doen en zich bewust worden van schaarste en dat niet alles onbepaald beschikbaar is.”

Ook deelnemen?

Het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland is speciaal ontwikkeld voor kleine schoolbesturen. Inmiddels nemen in Flevoland 10 schoolbesturen (met 43 gebouwen) deel aan het project. PO-schoolbesturen met een maximum van 15 gebouwen in eigendom en VO-schoolbesturen met een maximum van 10 gebouwen in eigendom kunnen gebruik maken van het project. Ook deelnemen? Kijk op voor meer informatie op www.flevoland.nl/ontzorgingsprogramma

Wat is het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland?

Het aanbod voor kleine schoolbesturen: advies en ondersteuning op maat

Kleine schoolbesturen zijn besturen van scholen in het primair onderwijs met maximaal 15 gebouwen in eigendom en scholen in het voortgezet onderwijs met maximaal 10 gebouwen in eigendom.

De provincie Flevoland helpt kleine schoolbesturen te verduurzamen en biedt advies en ondersteuning op maat. Schoolbesturen kunnen gebruik maken van de kennis en expertise van een coach duurzame schoolgebouwen. Deze coach gaat met het schoolbestuur in gesprek om de ondersteuningsbehoefte te bepalen. Het speelveld van Raden van Toezicht, gemeenten, personeel en leerlingen wordt gezamenlijk verkend. Het gebouwenbestand wordt in kaart gebracht én er wordt inzichtelijk gemaakt welke verduurzamingsmaatregelen er nu al mogelijk zijn. De coach kan helpen bij de strategiebepaling en ondersteunen in de contacten met de gemeente. Desgewenst kan extra expertise ingeschakeld worden voor het opstellen van een duurzaam onderhoudsplan, voor het zoeken naar financiering en voor het vinden van de juiste uitvoeringspartijen.

Kijk voor meer informatie en deelname op www.flevoland.nl/ontzorgingsprogramma.

Deelname aan het project kosteloos.

Het aanbod voor grote schoolbesturen: advies en ondersteuning op maat

Grote schoolbesturen zijn besturen van scholen in het primair onderwijs met meer dan 15 gebouwen in eigendom en scholen in het voortgezet onderwijs met meer dan 10 gebouwen in eigendom.

De grote schoolbesturen worden ondersteund door EEF (Energie Expertisecentrum Flevoland). Deze ondersteuning bestaat uit drie stappen. Eerst worden de schoolgebouwen volledig gescand om inzicht te krijgen in de besparingsmogelijkheden. Na deze energiescan wordt een verduurzamingsplan uitgewerkt waarbij rekening wordt gehouden met de onderhoudsplanning en de investeringsruimte.

Tenslotte begeleidt EEF de schoolbesturen bij de uitvoering, zoals bij het zoeken naar de juiste financiering of bij het vinden van de juiste uitvoeringspartij.

Aan de begeleiding vanuit EEF zijn kosten verbonden. In eerste instantie wordt per schoolgebouw € 599,- (exclusief BTW) in rekening gebracht voor de energiescan. EEF maakt dan inzichtelijk of en waar bespaard kan worden en er wordt samen met het schoolbestuur een verduurzamingsplan gemaakt. Pas wanneer uit de scan blijkt dat ook daadwerkelijk energie kan worden bespaard, worden de kosten voor het verduurzamingsplan in rekening gebracht. Deze kosten zijn afhankelijk van het aantal gebouwen dat wordt onderzocht. Kosten worden altijd vooraf inzichtelijk gemaakt.

De voordelen op een rij:

- ✓ Stap voor stap verduurzamen binnen uw bestaande begroting.
- ✓ Lagere energiekosten.
- ✓ Beter binnenklimaat.
- ✓ Duurzaamheidsmaatsregelen passend binnen uw meerjaren onderhoudsplan.
- ✓ Beter energielabel of duurzaamheidscertificaat.

Kijk voor meer informatie en deelname op www.eef-flevoland.nl/ondersteuning/energiescan/

↑ Niels Delemarre, coach duurzame schoolgebouwen Flevoland.

Even voorstellen: Niels Delemarre, coach duurzame schoolgebouwen Flevoland

Niels Delemarre is coach voor het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland. Hij helpt schoolbesturen met het verduurzamen van hun schoolgebouwen. Hij geeft advies en biedt op maat ondersteuning bij het verduurzamingsproces, van a tot z. Niels is een ervaren coach en werkt al zijn hele leven in onderwijshuisvesting. Daardoor kent hij het speelveld tussen de gemeente, schoolbesturen én de gezamenlijke wereld als geen ander. En de uitdagingen die daarbij horen. Als een onafhankelijk verbinder weet hij de gezamenlijke belangen van de betrokken partijen te behartigen. Het doel: een duurzame leeromgeving voor leerlingen en personeel creëren.

Wilt u meer weten over het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland? Neem dan contact op met Niels Delemarre via niels.delemarre@flevoland.nl of bel telefoonnummer: 0320 – 265 590.

Hij denkt graag met u mee welk aanbod het beste bij u past.

“Met mijn onafhankelijke positie weet ik schoolbesturen, gemeente en organisaties te verbinden.”

De Zonnebloemschool gaat verduurzamen met hulp van provincie Flevoland

“Het gaat om het optimaal ontwikkelen van het talent van onze leerlingen. Dat talent zet ik ook graag in voor duurzaam onderwijs.”

De Zonnebloemschool is een speciaal onderwijs school gevestigd in de Noordoostpolder. Verdeeld over 6 vestigingen in de Noordoostpolder geven zij gespecialiseerd onderwijs aan leerlingen die een verstandelijke, psychiatrische, sociaal-emotionele of lichamelijke uitdaging hebben. Dat doen zij met een team van 115 medewerkers die bijna 280 leerlingen onderwijzen en begeleiden. Sinds eind 2022 neemt de Zonnebloem deel aan het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland. Zij gaan met de hulp van provincie Flevoland, leerlingen en leraren 4 gebouwen verduurzamen. De ambitie van de school is om het talent en de vaardigheden van de leerlingen in te zetten bij het verduurzamingsproces.

Aart Reussing, directeur bestuurder van de Zonnebloemschool: “Verduurzamen is een hot item, ik vind dat iedereen met duurzaamheid bezig moet zijn. Goed voor het milieu en de rekening. Alle scholen zouden wat mij betreft energieneutraal moeten zijn.

Mijn doel is om de leerlingen te betrekken bij het verduurzamen van onze scholen en dat het een onderdeel wordt van ons lesprogramma.”

De school heeft al een aantal stappen gezet om te verduurzamen. Op drie schoolgebouwen liggen zonnepanelen en de meeste gebouwen hebben ledverlichting. Reussing: “Een oud-ouder kwam zelf met het idee voor ledverlichting en heeft vrijwillig alle lampen vervangen voor ledlampen. Dat is toch hartstikke mooi, wij leren ook graag van ouders. En de investering in de zonnepanelen was een gouden zet gezien de huidige energieprijzen.”

“Met weinig investeringen bespaar ik al flink op de energierekening”

Simpele maatregelen

Dat er nog meer te verduurzamen valt blijkt uit de energiescans en het duurzaamheidsrapport dat uitgevoerd is door de energiecoach van provincie Flevoland. In het duurzaamheidsplan staat omschreven welke maatregelen er per gebouw uitgevoerd kunnen worden en wat het oplevert aan energie- en kostenbesparing. De investeringen en terugverdientijden staan ook in het plan.

Reussing: “Het gaat vooral om simpele maatregelen zoals het isoleren van de leidingen of een eenvoudig advies om de waterkoker niet bij de thermostaat te plaatsen. Hele praktische zaken die we zo op kunnen pakken en iedereen bij kunnen betrekken. Er staan ook ingrijpende zaken in zoals investeren in een warmtepomp. Ook gaan we ons energieverbruik analyseren met een slimme meter. Door je verbruik goed te monitoren kan je heel veel besparen. Ik ben ontzettend blij met de ondersteuning vanuit de provincie. Het helpt ons om de juiste stappen te zetten en geeft inzicht in ons verbruik. Door relatief lage investeringen besparen we al op de energierekening. Voor de school het Esveld besparen we al €2500,- per jaar. We kunnen onze euro's maar één keer uitgeven en dat doe ik het liefst aan goed onderwijs.”

Duurzaamheid onderdeel van lesplan

Als alle gebouwen gescand zijn en er een totaalplan ligt voor de maatregelen wil de school de acties oppakken met de locatiecoördinatoren, leraren en leerlingen. “Mijn ambitie is dat we de duurzaamheidsmaatregelen oppakken als leeractiviteit en opnemen in het lesprogramma. Dan wordt duurzaamheid een onderdeel van het lesplan. Het lijkt mij ontzettend mooi als de leerlingen energiebewust worden en zelf bijvoorbeeld

↑ Aart Reussing

de lampen uit doen of een radiator dicht draaien. Ook onze leerlingenraad wil ik vragen om hierover mee te denken. Zo werken we samen aan een betere toekomst voor iedereen. Ieder kind verdient wat mij betreft speciaal en duurzaam onderwijs.”

Verduurzaming maatschappelijk vastgoed in versnelling

Maatschappelijk vastgoedeigenaren vroegen massaal subsidie aan op 3 oktober 2022, de dag dat de Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) opende. Het totale budget van € 150 miljoen was meteen bereikt. Bent u eigenaar van maatschappelijk vastgoed en heeft u nog geen DUMAVA kunnen aanvragen? Het is verstandig om door te gaan met uitzoeken wat voor verduurzamingsmaatregelen u wilt nemen en wat u allemaal nodig heeft voor een aanvraag, want DUMAVA gaat weer open.

De voorbereiding van een subsidieaanvraag kan veel tijd kosten. In het aanvraagproces van DUMAVA is een energieadvies een belangrijk en verplicht onderdeel. Aan de hand van het energieadvies kunt u bepalen welke verduurzamingsmaatregelen het beste bij uw gebouw passen. Heeft u recent een energieadvies laten opstellen? Het advies mag op het moment van de subsidieaanvraag maximaal 36 maanden oud zijn. Let er op dat u pas mag starten met de verduurzaming van uw gebouw, nádat u een subsidieaanvraag heeft ingediend.

DUMAVA gaat begin 2024 weer open. Door de grote interesse, wordt er op dit moment gekeken of de regeling eerder open kan. Wilt u op de hoogte blijven? Dat kan via de DUMAVA subsidiepagina, u vindt de link onderaan dit bericht.

Heeft u hulp nodig bij de voorbereiding van de aanvraag? Mail naar: ontzorgingvastgoed@flevoland.nl

Meer informatie? Kijk op www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava

Hoe financier ik mijn duurzaamheidsproject?

Het krijgen van financiering voor een duurzaam energiebesparingsproject kan een uitdaging zijn; er komt veel bij kijken. Welk soort financiering heeft u bijvoorbeeld nodig, en zijn er subsidies waar u recht op heeft? Worden de kosten in de onderzoeksfase gedekt? Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF) is een initiatief van de provincie om de energietransitie te versnellen. Wij helpen ondernemers, non-profit organisaties en energiecoöperaties in Flevoland bij de ontwikkeling en realisatie van hun duurzame energiebesparingsprojecten.

Er is een financieringsoplossing voor elk project

Elk project is anders; dat vraagt ook om verschillende soorten financiering. Wij bieden drie vormen aan:

- **Standaard Financiering**
Dit is een lening van € 5.000,- tot € 75.000,- (tot 75% van de begroting). De actuele rente die we hanteren, staat op onze website. Deze financieringsvorm is geschikt voor het realiseren van bijvoorbeeld zonnepanelen, laadpalen, warmtepompen of isolatie.
- **Maatwerk Financiering**
We financieren grootschalige projecten in zonne-energie, biomassa, energiebesparing of geothermie.

- De vorm waarin we meefinancieren is per project verschillend, net als de voorwaarden. Deze lening bedraagt minimaal € 75.000,- en maximaal één miljoen euro (tot 80% van de begroting of 75% van het eigen vermogen). Ook de actuele rente voor deze financieringsvorm vindt u op onze website.

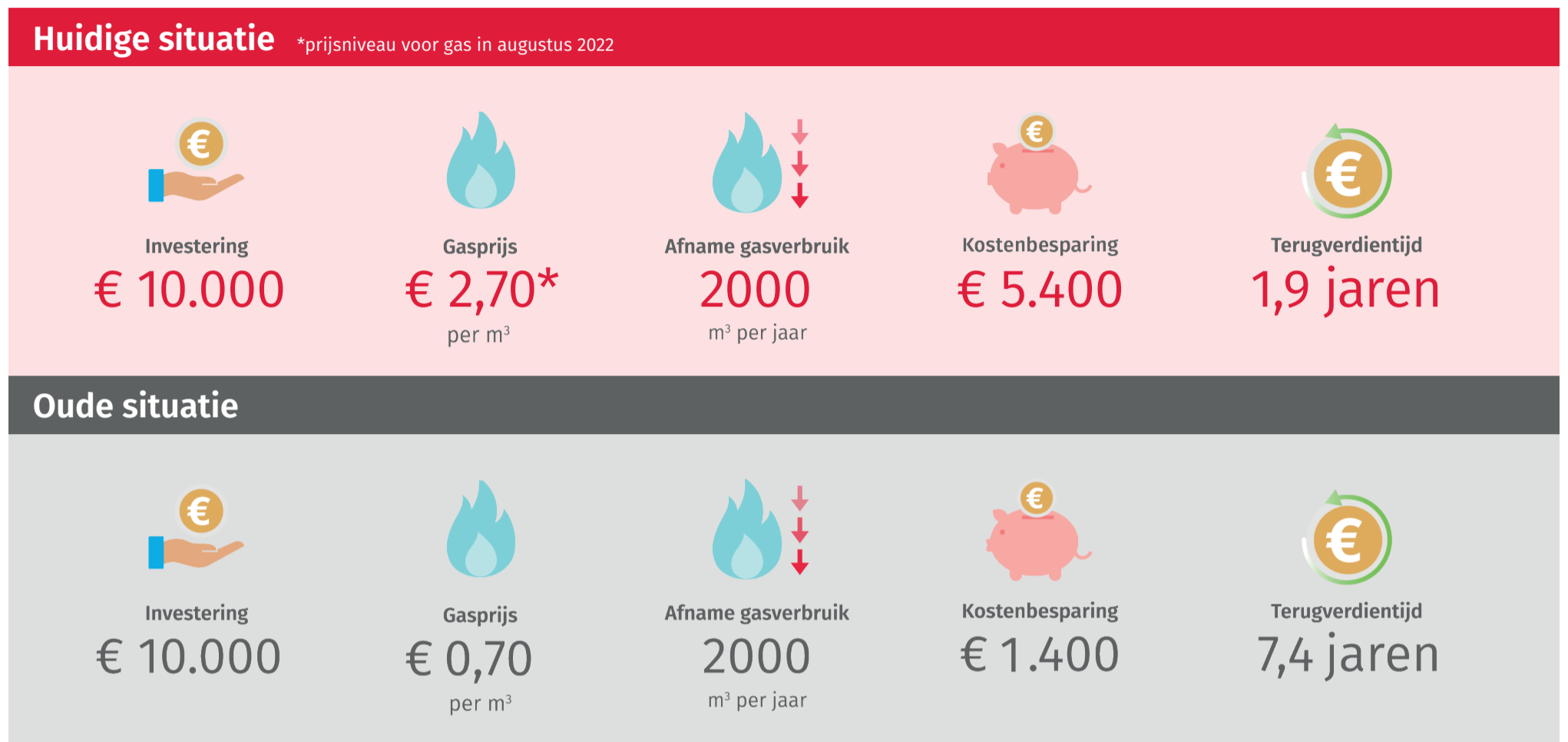
- **Verduurzamingsvouchert**
In de ontwikkelfase van een project worden er vaak al kosten gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan het doorrekenen van een dakconstructie voor zonnepanelen of het laten uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek. Wij kunnen u helpen door deze kosten voor te schieten met een verduurzamingsvouchert. We vragen deze kosten pas terug op het moment waarop het project daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Deze lening bedraagt maximaal € 100.000,-.

Kijk voor meer informatie op onze website: www.eef-flevoland.nl of neem voor vragen contact op via email: info@eef-flevoland.nl

Duurzaamheidsinvesteringen nu meer dan 3x zo snel terugverdiend

Sinds de hoge energieprijzen zijn terugverdiendtijden van duurzaamheidsinvesteringen gehalveerd. Dat betekent dat verduurzamen een stuk aantrekkelijker is geworden. Een rekenvoorbeeld: stel, een organisatie past spouwmuurisolatie toe en dit kost €10.000,-. Door de isolatie neemt het aardgasverbruik af met 2000 m³. Wat betekent dat voor de terugverdiendtijd van de investering? Het onderstaande voorbeeld spreekt voor zich.

Met een lage gasprijs was de terugverdiendtijd ruim 7 jaar. Met een hoge gasprijs is de terugverdiendtijd 1,9 jaar.

De ramen hoeven niet de hele dag open

Ruimte-OK is de organisatie die in opdracht van het ministerie, scholen ondersteunt bij het realiseren van een gezond binnenklimaat. Elke school kan gratis het Hulpteam Optimaal Ventileren langs laten komen. Al 800 scholen deden dat.

Gezondheid van kinderen én personeel
Het gaat over de gezondheid van iedereen in school. Van het personeel én de kinderen. Door Corona is iedereen er nu wel van overtuigd dat goed ventileren belangrijk is, maar dat was het natuurlijk altijd al. In alle lokalen van elke school moet een CO₂-meter hangen. Maar minstens net zo belangrijk: het team moet weten wat te doen als de meter oranje of rood uitslaat. Bij de ruim 800 schoolbezoeken die het Hulpteam het afgelopen half jaar aflegde, bleek dat er nog veel te verbeteren valt. Vaak staan de ramen de hele dag open terwijl dat helemaal niet nodig is. Of weet het schoolteam niet wat er moet gebeuren als de CO₂-meter een te hoge waarde toont. Ook hangen meters soms op een verkeerde plek of worden de installaties niet op een juiste manier gebruikt.

Bij een schoolbezoek van het Hulpteam Optimaal Ventileren bekijkt een expert samen met de school hoe het er voor staat met de ventilatievoorzieningen, het onderhoud en of er klachten zijn. Er vinden gesprekken plaats met de schoolleider, het personeel en alle ruimtes worden bezocht.

Marco van Zandwijk is een van de experts van Ruimte-OK: "We krijgen dan een goed beeld van hoe het ervoor staat en of het personeel weet hoe ze de ventilatie en

de apparatuur moeten gebruiken en of er klachten en vragen zijn. We zoomen in op de mogelijkheden voor optimalisatie, geven gerichte adviezen, ook over een eventueel vervoltraject en beantwoorden direct alle vragen. Bovendien nemen we het hele docententeam mee, zodat iedereen op de hoogte is. We horen vaak: het is hier bedompt, niet fris. Dan blijkt er met de luchtkwaliteit niets mis te zijn, maar is de temperatuur gewoon veel te hoog.

Scholen kunnen 60% subsidie aanvragen, om daarmee de ventilatie te verbeteren én energiebesparende maatregelen te nemen. Voor de vangnetsubsidie zijn er 3 aanvraagrondes, waarbij in elke ronde € 38 miljoen beschikbaar is.

Wil je het hulpteam uitnodigen? Of meer weten over de vangnetsubsidie?
Laat het weten via 0800-0224402 of via [ventilatiehulp.nl](https://www.ventilatiehulp.nl)

Subsidie voor het verbeteren van de ventilatie
Bij de helft van de scholen die het Hulpteam bezocht zijn structurele maatregelen nodig. Daar is een vangnetsubsidie voor beschikbaar.

“Het is winter - Hoe kunnen we goed ventileren zonder een hoog energieverbruik?”

De hoge energieprijzen en de klimaatdoelstellingen maken het noodzakelijk om ons energieverbruik zo laag mogelijk te houden. Maar hoe kun je hier het beste mee aan de slag gaan? Hoe zit het met energie besparen in combinatie met ventileren? “Stoken we niet voor de mussen dan?”

Wilt u weten wat u het beste kunt doen in uw schoolgebouw? Een expert van het hulpteam Optimaal Ventileren kijkt graag met u mee. Een expert uitnodigen kan via www.ventilatiehulp.nl

Tips:

- ✓ Zet één of meerdere ramen open indien nodig en ventileer van boven naar beneden.
- ✓ Sluit het raam als de CO₂-waarde weer op een acceptabel niveau is (<800 PPM).
- ✓ Lucht maximaal 10 tot 15 minuten, bv. tussen de lessen door of als kinderen buitenspelen, en lucht alleen indien nodig.
- ✓ Laat ventilatieroosters 24/7 open staan.
- ✓ Zorg in de winter voor een goede stooklijn zodat koude lucht van buiten snel verwarmd wordt en zet radiatoren in stand 2 tot 4. Indien radiatoren te weinig warmte afgeven, is het aan te raden om een installateur uit te nodigen om te stooklijn te bekijken.
- ✓ Controleer de tijden van het klokprogramma en stel deze bij indien nodig.
- ✓ Gebruik de toegangsdeuren die beschikken over een tochtportaal.

Zonnepanelen op alle schooldaken in Flevoland

Zonnepanelen installeren op alle geschikte schooldaken in Flevoland. Daar zetten de provincie Flevoland en Stichting Schooldakrevolutie zich binnen het project ‘Duurzame schoolgebouwen Flevoland’ voor in. Schooldakrevolutie enthousiasmeert gemeenten en schoolbesturen om met hun schoolgebouwen over te stappen op zonne-energie en biedt daarbij begeleiding. Nog ruim 160 scholen van grote of kleinere schoolbesturen kunnen meedoen aan dit programma voor begeleiding en ondersteuning.

De waarde van duurzaamheid

Stichting Schooldakrevolutie wil dat alle kinderen in Nederland leren over zonne-energie van eigen dak. Scholen met zonnedaken dragen bij aan de versnelling van de energietransitie en brengen de nieuwe generaties de waarde van duurzaamheid bij.

Schooldakrevolutie streeft ernaar dat alle schooldaken in 2030 zonnepanelen hebben en dat kinderen al vroeg leren over zonne-energie. Dit is de eerste stap in het totale plan naar een duurzaam schoolgebouw. De urgentie wordt met de huidige energieprijzen ook alleen maar groter.

Scholen weten niet meer waar ze aan toe zijn. Terugverdiertijden worden korter: dus wie aarzelt er nog om de energierekening in eigen hand te nemen?

Samenwerken

De afgelopen twee jaren heeft de Schooldakrevolutie vanuit een provinciale opdracht alle 40 schoolbesturen benaderd en met 22 besturen hun portfolio in kaart gebracht. Goede samenwerkingen zijn ontstaan met de gemeenten en diverse schoolbesturen. Zo'n 40 scholen zitten in een begeleidingstraject: daar worden eerst besluitvormingsdocumenten voor gemaakt. Wil het bestuur verder dan volgen de stappen van projectvoorbereiding en uitvoering. Op een flink aantal schoollocaties is snel doorgepakt, daar liggen de daken vol en wekken de zonnepanelen energie op.

In Flevoland zijn er nog 160 daken geschikt voor zonnepanelen. Deze daken zijn nog leeg of hebben ruimte voor nog veel meer zonnepanelen.

Veel scholen en schoolbesturen vinden een duurzame school belangrijk, maar komen daar naast al hun onderwijstaken niet aan toe. Stichting Schooldakrevolutie kan hen adviseren en biedt hulp

Leren over duurzame energie

Met de installatie van zonnepanelen stoten scholen minder CO₂ uit en dragen zij bij aan de energietransitie. Via een school met een zonnedak kan ieder kind profiteren van duurzaam opgewekte energie. Zonnepanelen op schooldaken hebben ook een grote educatieve waarde: het laat leerlingen zien wat je kunt doen om klimaatverandering tegen te gaan. Zo ervaren alle leerlingen hoe je een positieve bijdrage levert aan een duurzame toekomst.

Meer informatie en educatiemateriaal is beschikbaar op www.schooldakrevolutie.nl

Scholen van Stichting Ante stappen over op zonne-energie

Met de hulp van Schooldakrevolutie en Zowiezon zijn acht basisscholen van Stichting Ante voorzien van zonnepanelen. Bij vier scholen in Zeewolde en vier in Dronten zijn in totaal 603 zonnepanelen geïnstalleerd op de schooldaken. De panelen wekken jaarlijks samen 265.0000 kWh elektriciteit op, voldoende om alle acht scholen van energie te voorzien. De inzet van zonne-energie past volledig in de visie van Stichting Ante om met de leerlingen te bouwen aan een duurzame toekomst.

Lessen over duurzame energie

Hein Vogt, financieel controller voor de school en verantwoordelijk voor de huisvesting:

“Wij willen er als stichting aan bijdragen dat verduurzamen breed maatschappelijk gedragen wordt. Wij hebben een voorbeeldfunctie voor de maatschappij en de omgeving.”

Het is tenslotte een maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook van het onderwijs.

Door de inzet van zonnepanelen maken we bewust gebruik van natuurlijke bronnen zodat we zo min mogelijk schade brengen aan het milieu. Zowiezon, het samenwerkingsverband tussen Eneco en Stichting Schooldakrevolutie, heeft ons daarbij heel goed geholpen. Zij namen al het werk uit handen, van het offertetraject voor het selecteren van de leverancier tot aan de planning. We kiezen er daarnaast bewust voor om in onze aanpak ook leerlingen en ouders te betrekken bij het thema verduurzamen.

Er zijn gastlessen verzorgd over duurzame energie, we maken gebruik van lesmateriaal over het thema en er hangen beeldschermen in de scholen die laten zien hoeveel energie de zonnepanelen leveren.

Vooruitkijken

Stichting Ante kijkt graag vooruit en gaat gericht om met veranderende omstandigheden in leven en leren. Vogt: “We hebben bijna overal CO₂-melders en luchtreinigers geplaatst om het binnenklimaat zo optimaal mogelijk te krijgen. Het is voor 90% klaar.

Twee jaar geleden zijn bij alle scholen aircos geplaatst. Deze kunnen nu ook worden gebruikt om te verwarmen. Dat is niet alleen goedkoper maar draagt ook bij aan een aangenaam binnenklimaat. De volgende stap is een energiescan voor alle gebouwen zodat we weten wat we nog meer aan maatregelen kunnen doorvoeren. Dat pakken we samen met de duurzaamheidscoach van provincie Flevoland op.”

Een duurzaam schoolgebouw:

- ✓ Heeft een gezond binnenklimaat
- ✓ Heeft weinig CO₂-uitstoot
- ✓ Past bij het aantal leerlingen
- ✓ Is inclusief, toegankelijk en toekomstbestendig.

Duurzame Scholenkrant Flevoland

Ondersteuning en advies nodig? Meer weten?

Wilt u meer weten over het project Duurzame Schoolgebouwen Flevoland of heeft u vragen over het aanbod? Neem dan contact op met Niels Delemarre, coach duurzame schoolgebouwen Flevoland via niels.delemarre@flevoland.nl of bel: 0320-265590. Hij helpt u graag verder en kijkt samen met u welk aanbod het beste bij u past.

Kijk voor meer informatie op www.flevoland.nl/ontzorgingsprogramma of scan de QR-code.

Duurzame Scholenkrant Flevoland
Editie 2, winter 2023

Samen maken we Flevoland duurzamer